

סנהדרין דף ע"ח

הכוחו עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת, בין בבת אחת בין בזה אחר זה, פטורים. רבי יהודה בן בתירא אומר, אם הכוחו בזה אחר זה, האחרון חייב, מפני שקירב את מיתתו. אמר רבי יוחנן, מחלוקתם תלויה בביאור המקרא: "ואיש כי יכה כל נפש אדם", חכמים סוברים שמ"כל נפש" לומדים שאין חייב על רציחה, עד שהוא עצמו יהרוג את הנפש בעצמו, וכאן כולם סייעו להמיתו ואין במכת האחרון הריגת כל הנפש. ורבי יהודה בן בתירא סבר, שמ"כל נפש" לומדים שחייב אפילו אם הרג כל שהוא מהנפש ואפילו מקצתה²⁸².

בהורג אדם גוסס מחמת אדם רבא אמר, הם נחלקים בדבר אחר. שהכל מודים שההורג אדם שהוא טריפה כגון נקב הושט או קרום המוח²⁸³, שהוא פטור. וכן מודים שההורג אדם הגוסס בידי שמים שהוא חייב, שהרי לא היה בו סימן על כך ונחשב כחי. ונחלקו בהורג אדם גוסס מחמת אדם²⁸⁴. חכמים סוברים שהוא דומה לטריפה, ורבי יהודה בן בתירא סובר שהוא דומה לגוסס בידי שמים. ולחכמים אינו דומה לגוסס בידי שמים שהרי שם לא עשו בו מעשה ופה עשרה בני אדם היכוהו. ולרבי יהודה בן בתירא אינו דומה לטריפה, כין שאין ניכר חיתוך סימנים כבטריפה.

שנה התנא לפני רב ששת, נאמר: "ואיש כי יכה כל נפש אדם" מכאן למדים לרבות מי שהיכה את חברו ואין בו כדי להמית, ואחר בא והמיתו שהאחרון חייב. שואלת הגמרא אם במכת הראשון לא היה ראוי להמית פשוט שהשני חייב? אלא הכוונה שגם בראשון היה כדי להמית, ובא אחר והמיתו שהוא חייב, וסתמו כרבי יהודה בן בתירא.

ההורג את הטריפה וטריפה שהרג אמר רבא, ההורג את הטריפה פטור. וטריפה שהרג, אם היה זה בפני בית דין, חייב, שנאמר: "ובערת הרע מקרבך" והרי ראווה שהורג. ואם היה שלא בפני בית דין, פטור, שאין העדים כשרים לעדות זו. משום שאם יימצאו זוממים לא יהיה ניתן להזימם, שהרי העידו על מי שאינו חייב מיתה משום שהוא טריפה. וכל עדות שאי אתה יכול להזימה לא שמה עדות. ואמר רבא, הרובע אדם טריפה, חייב. וטריפה שרבע, אם היה זה בפני בית דין, חייב, שנאמר: "ובערת הרע מקרבך". ואם היה שלא בפני בית דין, פטור, שעדות זו לא ניתן להזימה ואינה עדות. שואלת

282 אבל במקום שהכה בבת אחת אין הורגים לכולם, שמהמילה 'איש' ממעטים שנים שהכוהו. רש"י.

283 שניכר שהוא כמת. רש"י.

284 כגון היכוהו עשרה בני אדם ולא נהיה טריפה.

הגמרא, מדוע שנה את אותו הדין פעמיים? עונה הגמרא, החידוש הוא שהרובע את הטריפה חייב. שהיה מקום לפוטרו משום שנחשב כרובע מת, לזה השמיע שחייב כיון שהייתה לו הנאה²⁸⁵.

ואמר רבא, עדים שהעידו על טריפה והוזמו, אין נהרגין. עדים שהם עצמם טריפה שהוזמו, נהרגים. רב אשי אמר, אפילו עדים שהם עצמם טריפה שהוזמו אין נהרגין, לפי שאם יוזמו אותם הזוממים שלהם לא יוכלו להיהרג²⁸⁶.

ואמר רבא, שור טריפה שהרג, חייב. ושור של אדם טריפה שהרג, פטור. והטעם משום שהקיש הכתוב את השור לבעליו "השור יסקל וגם בעליו יומת" כשם שבעליו לא היה נהרג אף השור אינו נהרג. רב אשי אמר, אפילו שור טריפה שהרג פטור, שכשם שאם בעליו היו טריפה לא היה נהרג אף השור לא נהרג.

למדנו במשנה, שנחלקו במי שטבח את שיני הנחש
הכיש בו את הנחש בידו של חברו, לרבי יהודה חייב וחכמים פוטרים.

אמר רב אחא בר יעקב, טעם מחלוקתם של רבי יהודה הארס של נחש נמצא בין שיניו וכשטבח ביד חברו הוא עשה את מעשה ההריגה, כאילו תוקע סכין בבטנו²⁸⁷. לפיכך המכיש חייב בסייף כדין רוצח, ונחש פטור. וחכמים סוברים שארס הנחש אינו בין שיניו אלא הנחש מעצמו מכיש את הארס מעצמו, ולכן הטוחב פטור שהרי במעשהו לא היה כדי להמית, אלא רק גרם שהנחש יכיש בארס את חברו, והנחש בסקילה²⁸⁸.

משנה

המכה את חברו, בין באבן בין באגרופ, והעריכו בית דין שימות ואחר כך הבריא מעט והעריכו שיחיה, ואחר מכן שוב נחלה ומת, חייב. רבי נחמיה אומר פטור, שיש רגלים לדבר שהואיל והתחיל להתרפא לא מת מחמת מכה זו.

גמרא

אמדוהו למיתה והחל להבריא והחביד ומת
תנו רבנן, פסוק זה דרש רבי נחמיה: "אם יקום והתהלך בחוץ"²⁸⁹ על משענתו ונקה המכה האם יעלה על הדעת שהנפגע ייהלך בחוץ והמזיק הוא ייהרג? אלא, מכאן למדנו שאם אמדוהו מתחילה למיתה, והתחיל להבריא ולאחר כך החביד ומת, המזיק פטור. וחכמים לומדים מפסוק זה, שאם אמדו את הנפגע שימות, כולאים את המכה שלא יברח עד שנראה אם ימות אם לאו. ולכך הוצרך הפסוק ללמדנו, שאם הנפגע קם

²⁸⁵ אבל רובע את המת אין הנאה, שעבר חמימותו ולחלותו ונצטנן. רש"י.

²⁸⁶ ולרבא כיון דעדות זוממין חדוש הוא, אע"ג שהיא עדות שאי אתה יכול להזימה נהרגים. רש"י.

²⁸⁷ שאינו גרמא שהרי כלי משחיתו בידו. רש"י.

²⁸⁸ כדין שור שהמית: דכל בהמה וחיה – כשור הן, אלא שדבר הכתוב בהוה. רש"י.

²⁸⁹ עמוד ב'

והבריא משחררים את המכה. ורבי נחמיה לומד שיש לאוסרו, מהכתוב במקושש "ויניחו אותו במשמר". וחכמים אינם ללומדים ממקושש ששם היה למשה ברור שחייב מיתה אלא שלא היה ידוע באיזה מיתה, ולכן אין ללמוד לכאן שכשצא ידוע אם חייב מיתה שיש לכולאו²⁹⁰. ורבי נחמיה לומד שיש לאוסרו ממגדף שלא ידעו אם חייב מיתה, שנאמר בו "ויניחוהו במשמר". וחכמים לא לומדים ממגדף, כיון שייתה זו הוראת שעה, שחבשוהו מעצמם בלא שנצטוו על כך²⁹¹.

ומביאה הגמרא ברייתא שממה ראייה שידעו שהמקושש חייב מיתה אלא שלא ידעו איזו, ששנינו, יודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה, שנאמר: "מחלליה מות יומת", אלא לא היה יודע באיזו מיתה נהרג, שנאמר "כי לא פורש מה יעשה לו", ידעו שחייבים לעשות ולהורגו אלא שלא ידעו איזו. אבל מגדף לא נאמר בו אלא "ויניחוהו במשמר לפרש להם על פי ה'" שמשם היה צריך שה' יפרש לו את כל העניין.

שני אומדנות

שואלת הגמרא, לרבי נחמיה מוכן שהתורה כתבה שני לימודים לאמוד את מצבו של הניזק. אחד מ"ולא ימות" שאמדהו למיתה והבריא, כלומר: "והכה איש וגו' ולא ימות" כמו שאמדהו, אלא "נפל למשכב – שבתו יתן" ממון ולא מיתה. והשני "אם יקום והתהלך בחוץ" שאמדהו למיתה והבריא, "ונקה המכה" אפילו חזר והכביד ומת. אלא לחכמים למה כתבה התורה פעמיים את אותה משמעות גם "ולא ימות ונפל למשכב" משמע שלא מת אלא הבריא, וגם כתוב "אם יקום והתהלך בחוץ ונכה המכה" שלא מת אלא הבריא? עונה הגמרא, אחד שאמדהו לחיים ומת שנאמר "ולא ימות" שאמדהו תחלה שלא ימות, אפילו מת לאחר מכאן, "שבתו יתן ורפא ירפא", יתן האומד שאמדהו²⁹². והשני שאמדהו למיתה ואחר כך "יקום והתהלך בחוץ" שלא מת "שבתו יתן". אבל אם אמדהו מתחילה למיתה, ויצא מבית דין חייב, והבריא ואחר כך מת לחכמים אינו נפטר ממיתה. ורבי נחמיה חולק על חכמים, כיון שבמקרה ואמדהו לחיים ומת, אין צריך פסוק ללמד שפטור, שהרי יצא מבית דין זכאי²⁹³.

תנו רבנן, המכה את חבירו ואמדהו למיתה וחי, פוטרים אותו ממיתה, ונותן חמשה דברים. אמדהו למיתה והקל ממה שהיה, אומדין אותו כמה ראוי לשכב מחולי זה, ולכמה יעלה שבתו ורפואתו. ואם לאחר כן הכביד ומת, הלך אחר אומד

290 רבנן סוברים כמי שאמר 'לא בעינן שיודיעוהו בהתראתו באיזה מיתה נהרג'. רש"י.

291 ומעצמם עשו: שמכיון ולא נאמר בו מיתה מתחילה – מה ספק היה להם להטיל עליו ספק מיתה ולחבושו? רש"י.

292 לכמה חליו עולה ושבתו ורפואתו. רש"י.

293 וכבר נלמד (לעיל לג'): מנין ליוצא מב"ד זכאי ואמר אחד 'יש לי ללמד עליו חובה' שאין מחזירין אותו? שנאמר 'וצדיק אל תהרוג'. רש"י.

האמצעי, דברי רבי נחמיה. וחכמים אומרים, אין אומד אחר אומד, אלא הואיל והכביד ומת חייב המכה מיתה.

אמדהו למיתה ורואים שהקל עוד שנינו, אמדהו למיתה ורואים שהקל, לא אומרים 'הואיל ויצא מבית דין חייב הרי זה יהרג'. ואם אמדהו לחיים, אין אומדין אותו למיתה לומר 'טעינו באומד ראשון', שהרי יצא מבית דין זכאי. אלא אומרים שמחמת חולי אחר הוכבד על המכה מת. אמדהו למיתה והקל ממה שהיה, אומדין אותו אומד שני לממון, ואם לאחר כן הכביד ומת, משלם נזק וצער²⁹⁴ ליורשים. ואומדים כמה היה יפה קודם הכאה, וכמה היה יפה אחר הכאה. ואין אומרים שאומדים משעה שהתחיל להחלים, שהרי עד אז לא אמדהו לממון אלא למיתה, כיון שמפסידים בכך את הניזק. וברייטא זו כרבי נחמיה הפוטר אם החלים ואח"כ מת.

294 והוא הדין לרפוי ושבת ובשת, דהא בתר אומד האמצעי אזלינן, שאמדהו לכל. רש"י.

